

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Л. Є. Азарова, Н. Л. Клочко, Ю. В. Поздрань

**ПРОБЛЕМА ЖІНОЧОГО ЩАСТЯ ТА
ВТРАЧЕНИХ ІЛЮЗІЙ ЗА РОМАНОМ
Г. ФЛОБЕРА „ПАНІ БОВАРІ” ТА
П’ЄСОЮ Г. ІБСЕНА
„ЛЯЛЬКОВИЙ ДІМ”**

Монографія

Вінниця
ВНТУ
2014

УДК 82.133(075)

А 35

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України

Рецензенти:

Н. М. Павликівська, доктор філологічних наук, професор

В. І. Ключко, доктор педагогічних наук, професор

Азарова Л. Є.

А 35 Проблема жіночого щастя та втрачених ілюзій за романом Г. Флобера «Пані Боварі» та п'єсою Г. Ібсена «Ляльковий дім»: монографія / Л. Є. Азарова, Н. Л. Ключко, Ю. В. Поздрань. — Вінниця: ВНТУ, 2014. — 86 с.

Монографію присвячено проблемі жіночого щастя та втрачених ілюзій у романі Г.Флобера „Пані Боварі” та п'єсі Г.Ібсена „Ляльковий дім”. Автори у творах про людську душу порушують проблему небезпек, що криються у прагненні людини до повної реалізації свого призначення, вищою формою якого є щастя і життя інших людей. Головними героями є жінки ХІХ століття, які були обмежені в можливостях реалізувати себе як особистість і бачили сенс у житті лише тоді, коли воно було сповнене любов'ю.

Для наукових працівників, учителів, студентів, а також для тих, хто цікавиться гендерними аспектами спілкування.

УДК 82.133(075)

Л. Азарова, Н. Ключко, Ю. Поздрань, 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	6
1. 1. Роль норвезького драматурга Г. Ібсена у створенні «нової драми»	6
1. 2. Новаторство Г. Флобера в царині реалізму другої половини ХІХ ст.	12
1. 3. Багатогранність жіночих образів у літературі ХІХ ст..	20
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ЛЮДИНИ ПІД ВПЛИВОМ ІЛЮЗОРНОГО СПРИЙНЯТТЯ ДІЙСНОСТІ В РОМАНІ Г. ФЛОБЕРА «ПАНІ БОВАРІ» ТА П'ЄСІ Г. ІБСЕНА «ЛЯЛЬКОВИЙ ДІМ»	34
2. 1. Історія написання творів як підґрунтя для проведення паралелей між ними	34
2. 2. Вплив середовища на формування особистості героїнь творів	40
2. 2. 1. Середовище як вирішальний чинник у становленні світоглядної позиції героя	40
2. 2. 2. Вияв вольових рис характеру Емми Боварі та Нори Хельмер у протистоянні аморальному впливу оточення	45
2. 2. 3. Боротьба природних поривань живої особистості з мертвими догматами суспільства	48
РОЗДІЛ 3. ЗДІЙСНЕННЯ МРІЙ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЩАСЛИВОГО ЖИТТЯ ЖІНКИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	51
3. 1. Атмосфера сімейного життя – основний критерій моральності у творах	51
3. 2. Конфлікт між мрією і дійсністю – головне джерело життєвих негараздів Емми Боварі та Нори Хельмер ...	61
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	84

ПЕРЕДМОВА

У кінці XIX – на початку XX ст. настав новий період в історії світової літератури. Зміна суспільно-політичних обставин, поява нових рушійних сил історії викликали зміни і в мистецтві, яке завжди розкриває сутність життя. Цей процес позначений високим рівнем художнього моделювання дійсності, розмаїттям течій, жанрів, репрезентованих більш чи менш відомими на сьогодні художниками слова, інтенсивністю пошуків нових мистецьких форм. У цей час, поряд із корифеями красного письменства, з'явилося нове покоління митців, про яких Іван Франко писав, що «молода генерація виступила на літературне поле з новими окликами, з новим розумінням літератури і її задач. Література мала бути по змозі вірним зображенням життя, і то не мертвою фотографією, а образом, огрітим власним чуттям автора, надиханим глибинною ідеєю». Молоді письменники виходять поза рамки писань «про народ» і для «народу», вони звертаються до філософських, моральних і психологічних проблем.

На зламі двох століть неабияке місце посідає «жіноча література». Минає час, міняються століття. Письменники кінця XIX століття показали красу і чарівність першого дотику руки, першого поцілунку, першого почуття. Проте минуло кілька десятиліть, і романтичні образи перетворилися на «типових героїв у типових обставинах», а кінець XIX століття став кінцем і високого кохання. Г. Ібсен і Г. Флобер, а слідом за ними М. Метерлінк і Б. Шоу, Гауптман і Б. Брехт, А. Чехов та інші показали епоху на зламі двох століть, епоху, коли серця розбиваються, а не з'єднуються. XX століття взагалі стало «століттям не-зустрічі, не-любові, не-щастя».

Роман Г. Флобера «Пані Боварі» та п'єса Г. Ібсена «Ляльковий дім» – це твори про людську душу. В них порушується проблема небезпек, які криються у прагненні людини до повної реалізації свого призначення. Таке прагнення часто реалізується за рахунок щастя і життя інших людей – і тоді виникає трагічний конфлікт. У центрі обох творів стоїть образ жінки – жінки XIX століття, яка була обмежена в

можливостях реалізувати себе як особистість і бачила сенс у житті лише тоді, коли воно було сповнене любов'ю.

Ця тема не втратила своєї актуальності на сьогодні, тому, на нашу думку, повчальними для молодого покоління є не тільки величні жіночі образи, які можуть бути ідеалом, моральним взірцем для молоді, але й трагічні долі жінок, які стали жертвами власних ілюзій.

Досліджувані твори на сьогоднішній день досить ґрунтовно проаналізовані, проте автори намагалися уникнути усталених підходів до тлумачення їх змісту і знайти новий аспект, який часто лишається за лаштунками. Проблема, яка порушена у даному дослідженні, залишається маловивченою. За основу для аналізу образів Емми Боварі та Нори Хельмер, а також для визначення тих чинників, які не дозволяють їм самореалізуватися, авторами взято характеристику жіночих образів за такими параметрами: визначні прикмети їхнього духу, відносини до протилежної статі, оточуючі обставини життя, становище в теперішнім суспільнім устрої. Мрії героїнь творів, які розбиваються об скелю буденності або виявляються безпідставними ілюзіями, призвели до втрати сенсу життя.

Основоположною ідеєю монографії є дослідження процесу формування духовного світу жінки та її самореалізації як особистості під впливом ілюзорного світобачення на прикладі героїнь роману Г. Флобера «Пані Боварі» та п'єси Г. Ібсена «Ляльковий дім».

Основну увагу в монографії приділено з'ясуванню сутності новаторства Г. Ібсена у розвитку драматургії кінця XIX – початку XX століття, внеску Г. Флобера у розвиток епічної прози реалістичного спрямування; визначенню сутності та смислового навантаження жіночих образів у літературі XIX століття. Зроблено компаративний аналіз драми Г. Ібсена «Ляльковий дім» та роману Г. Флобера «Пані Боварі» з метою розкриття проблеми справжнього призначення людини в цьому світі та характеру жіночих образів, показавши їхню багатогранність та психологічну неоднозначність.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

1.1. Роль норвезького драматурга Г. Ібсена у створенні «нової драми».

ХІХ століття тихо помирало... На зміну йому йшли нові відносини, нові стосунки, нові протиріччя ХХ століття, де вже не було місця для спокою і затишку. А людина на межі епох опинилася перед лицем життєвих буревіїв і соціальних трагедій. Уже ніщо не могло врятувати її від майбутнього апокаліпсису, але вона ще могла залишитися сама собою, не втратити свою гідність і тим самим не схилитися перед обставинами. Але коли людина є дійсно людиною? Що може допомогти їй вистояти у стрімкому і нестійкому світі? І чи є у неї якийсь захист від невблаганної долі, яка вже постукала у її двері?..

Над цим питанням замислювався драматург Генріх Ібсен (1828 – 1906), якому судилося стати останнім представником старої театральної системи і провісником нової драми. Виходець із небагатої сім'ї, він рано пізнав жорстокість світу, тяжку працю. Та сила духу і віра в покликання дали йому змогу пройти шлях від учня аптекаря до письменника зі світовим ім'ям, драматурга, співпрацювати з яким прагнули найкращі театри Європи. Якими б не були його п'єси – романтичними, філософськими, реалістичними – його завжди цікавила людина. Він започаткував дискусію і так розширив її права, що, на думку Б. Шоу, вона з'єдналася з ідеєю. А глядачі стали не тільки спостерігачами, а й учасниками дії. Його драми судили чи хвалили, але вони нікого не залишали байдужими [52, с. 6].

Норвезький літератор був чи не найпершим митцем – представником «малої» літератури, який привернув увагу освіченої частини світового суспільства до деяких нових для ХІХ століття тем та проблем, примусив заговорити про свою незвичну творчу манеру. Витоки його творчості – у сентименталізмі, в бунтівному русі бурі і натиску кінця ХVІІІ ст. А пізній Ібсен був причетний до течій, що позначили початок ХХ століття – символізму і неоромантизму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андре Моруа. Літературні портрети / Андре Моруа. – М.: «Прогрес», 1970. – 454 с.
2. Афанашенко Л. М. «Провінціальні нрави» і сімейна трагедія: Изучение романа Г. Флобера «Госпожа Бовари» / Л.М. Афанашенко // Русская словесность в школах України. – 1998. – № 6. – С. 22 – 24.
3. Галка Л. П'єса відкритого фіналу: Урок пошуку істини в діалозі / Л.Галка // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 4. – С. 45 – 46.
4. Генрік Ібсен (1828 - 1906): штрихи до портрета письменника / Г. Ібсен // Тема. – 2002. – № 2. – с. 82 – 85.
5. Грабовський А. В. Картковий дім Торвальда: Вивчення п'єси Генріка Ібсена «Ляльковий дім» (Нора), 10 клас / А.В.Грабовський // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2001. – № 2. – С. 34 – 36.
6. Гуменна Г. Є. Проблема вільного життєвого вибору людини за творами Г. Ібсена «Ляльковий дім» та О. Кобилянської «Людина». Урок компаративного аналізу з елементами психодрами. 10 клас / Г.Є.Гуменна // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 4. – С. 41 – 43.
7. Гюстав Флобер (1821 - 1880): штрихи до портрета письменника / Г.Флобер // Тема. – 2002. – № 2. – с. 61 – 64.
8. Дитькова С. «Счастье – обман, поиски которого причиняют все житейские бедствия...». Проблемное изучение романа Г. Флобера «Госпожа Бовари» в 10 классе / С. Дитькова // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2006. – № 6. – С. 29 – 33.
9. Єременко О. У полоні романтичних уявлень, або Обережно: боваризм (за романом Г. Флобера «Пані Боварі») / О.Єременко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – № 7. – С. 42 – 44.
10. Кобринська Н. Про «Нору» Ібсена / Н.Кобринська // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 1997. – № 3. – С. 35 – 37.

11. Кокарева В. В. Приговоренные любовью... Конспекты уроков-дискуссий по теме «Женщина в произведениях художественной литературы XIX в.» (на примере романов Г. Флобера «Мадам Бовари» и Л. Н. Толстого «Анна Каренина») / В.В.Кокарева // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 1997. – № 3. – С. 31 – 34.
12. Кокарева В. В. Противоречивые раздумья или Вопросы без ответов: По романам «Госпожа Бовари» Гюстава Флобера и «Анна Каренина» Льва Толстого, 10 кл. / В.В.Кокарева // Зарубіжна література. – 2005. – Листопад (№ 42). – С. 14 – 16.
13. Комарівська Н. О. Надія Кибальчич (штрихи до портрету): Монографія / Н. О. Комарівська. – Вінниця, 2006. – 200 с.
14. Конева Т. Загадка женской души. Генрик Ібсен «Кукольный дом», 10 класс / Т.Конева // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2000. – № 6. – С. 36 – 38.
15. Копистянська Н. Х. У пошуках відповідей на вічні питання: Структурні паралелі: Генрік Ібсен («Ляльковий дім») – Іван Франко («Для домашнього вогнища») / Н. Х. Копистянська, Н.Є.Тодчук // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 4. – С. 47 – 49.
16. Кравченко І. Л. «Ляльковий дім» Генріка Ібсена – сучасна п'єса? / І.Л.Кравченко // Відкритий урок. – 2001. – № 19. – С. 12 – 15.
17. Кушкова С. І. Система уроків за п'єсою Г. Ібсена «ляльковий дім» / С. І. Кушкова // Зарубіжна література в школі. – 2006. – Вересень (№ 17). – С. 13 – 29.
18. Лобода О. Урок-портрет Гюстава Флобера: Конспект уроку в 10 класі / О. Лобода // Зарубіжна література. – 2000. – Вересень (№ 36). – С. 8.
19. Логвин Г. Хто вбив Емму? (За романом Г. Флобера «Пані Бовари», 10 клас) / Г. Логвин // Русский язык и література в школах України. – 2004. – № 7. – С. 15 – 21.
20. Лисак Л. Ф. «Вопрос, а не ответ – мое призванье». Урок-исследование интеллектуального начала в пьесе Г. Ибсена «Кукольный дом» / Л. Ф. Лисак // Русская словесность в школах Украины. – 2008. – № 2. – С. 39 – 42.

21. Марченко Ж. Жіноча доля у літературі XIX століття: За романами «Пані Боварі» Гюстава Флобера та «Анна Кареніна» Льва Толстого, 10 клас / Ж. Марченко // Зарубіжна література. – 2005. – Листопад (№ 42). – С. 17 – 19.
22. Матюшкіна Т. Методика Використання Логічних схем-конспектів (ЛСК) на уроках ЗЛ / Т. Матюшкіна // Зарубіжна література. – 2003. – Червень (№ 21 – 24). – С. 2 – 43.
23. Мацевко Л. В. Всупереч літературознавчій традиції: Переосмислення ролі та місця жінки в суспільстві у творах Г. Флобера і В. Винниченка / Л. В. Мацевко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 2. – С. 45 – 47.
24. Мигальчинська В. М. Провінційні історії: Урок за романом Гюстава Флобера «Пані Боварі» / В. М. Мигальчинська // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2008. – № 4. – С. 25 – 26.
25. Міщук В. І. Дім, у якому в'януть почуття (До вивчення соціально-психологічної драми Г. Ібсена «Ляльковий дім» («Нора»), 10 клас) / В. І. Міщук // Відродження. – 1993. – № 11. – С. 11 – 14.
26. Набоков В. Не будем себя дурачить... (Лекции по зарубежной литературе: «Госпожа Бовари», фрагменты) / В. Набоков // Зарубіжна література. – 2000. – Вересень (№ 36). – С. 1 – 2, 7.
27. Наливайко Д. С. Гірка реальність, перетворена силою слова на високе мистецтво: Матеріали до уроків за творчістю Г. Флобера / Д. С. Наливайко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1998. – № 9. – С. 35 – 38.
28. Наталка Полтавка. Бувальщина (новела) / Наталка Полтавка // ЛНВ. – 1908. – Т.42. – С.68-84.
29. Наталка Полтавка. Його право / Наталка Полтавка // ЛНВ. – 1899. – Т.6. – С.49-54.
30. Наталка Полтавка. Кому яке діло?! / Наталка Полтавка // ЛНВ. – 1900. – т.10. – С.129-133.
31. Наталка Полтавка. Чайка / Наталка Полтавка // ЛНВ. – 1902. – Т.19. – С.240-253.

32. Ніколенко О. Секрет сімейного щастя («Ляльковий дім» Г. Ібсена) / О. Ніколаєнко // Зарубіжна література. – 1997. – № 1. – С. 6 – 7.
33. Ніколенко О. М. Таємниця сімейного щастя: Моральні проблеми в драмі Г. Ібсена «Ляльковий дім», 10 клас / О.М.Ніколенко, С. Д. Стеценко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1997. – № 11. – С. 22 – 26.
34. Олексієнко О. Д. Драма Генріка Ібсена «Ляльковий дім» / О. Д. Олексієнко // Все для вчителя. – 2001. – Травень (№ 15). – С. 2 – 4.
35. Олексієнко О. Д. Розгляд твору на концептуальному рівні допомагає осучаснити п'єсу: На прикладі «Лялькового дому» Г. Ібсена / О. Д. Олексієнко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 4. – С. 46 – 47.
36. Палій Н. І. «Бо ти на землі – Людина». Урок – компаративний аналіз за творами Г. Ібсена «Ляльковий дім» та О. Кобилянської «Людина», 10 клас / Н. І. Палій // Зарубіжна література в школах України. – 2005. – № 2. – С. 23 – 26.
37. Палій Н. І. Проблема призначення жінки у драмі «Ляльковий дім» Г. Ібсена та повісті «Людина» О. Кобилянської / Н.І.Палій // Тема. – 2005. – № 1 – 2. – С. 181 – 185.
38. Прищепчук І. Мрія і дійсність. Роздуми про героїнь роману Г. Флобера «Пані Боварі» та п'єси О. М. Островського «Гроза» / І. Прищепчук // Тема. – 2005. – № 1 – 2. – С. 80 – 83.
39. Пронкевич О. В. «Боварізм» як вічний конфлікт між ілюзією та реальністю / О. В. Пронкевич // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 10. – С. 38 – 40.
40. Пронкевич О. В. Секрет довголіття «Нецікавого сюжету», або «Емма Боварі – це я»: Матеріали до вивчення творчості Гюстава Флобера, 10 клас / О. В. Пронкевич // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1997. – № 9. – С. 17 – 20.
41. Ревнівцева Є. Зіткнення мрії і дійсності. Матеріали до уроків з вивчення творчості Ібсена (10 кл.) / Є. Ревнівцева // Зарубіжна література. – 2005. – Березень (№ 11). – С. 9 – 10.

42. Ременяк Г. Г. Три уроки по вивченні роману Гюстава Флобера «Пані Боварі», 10 клас / Г. Г. Ременяк // Все для вчителя. – 2000. – № 5. – С. 23 – 25.
43. Рибаків О. В. Клітина живої істоти: Аналіз одного з розділів роману Флобера «Пані Боварі» / О. В. Рибаків // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1997. – № 5. – С. 24 – 26.
44. Свербилова Т. Г. Кто они – обитатели «Кукольного дома»: К изучению пьесы Г. Ибсена / Т. Г. Свербилова // Русская словесность в школах Украины. – 2002. – № 1. – С. 43 – 49.
45. Сіденко С. А. «Хто з вас безгрішний, хай перший вергне в неї камінь...»: Система уроків з вивчення творчості Генріка Ібсена, зокрема його драми «Ляльковий дім», 10 клас / С. А. Сіденко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1999. – № 11. – С. 20 – 27.
46. Сопіжук М. Таємниця сімейного щастя: Драма Г. Ібсена «Ляльковий дім» / М. Сопіжук // Все для вчителя. – 2004. – Лютий (№ 4 – 5). – С. 5 – 7.
47. Султанов Ю. І. Гюстав Флобер: «... немає прекрасних думок без прекрасної форми і навпаки»: Матеріали до вивчення «Пані Боварі», «Виховання почуттів», «Саламбо» / Ю. І. Султанов // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 11. – С. 35 – 40.
48. Фінчук Г. В. Любов і ненависть Гюстава Флобера / Г. В. Фінчук // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2008. – № 4. – С. 21 – 24.
49. Франс А. Хибні ідеї Флобера / А. Франс // Зарубіжна література. – 2000. – Вересень (№ 36). – С. 3.
50. Ціко І. Г. Показ шляху становлення особистості в долі Нори: Урок за драмою Г. Ібсена «Ляльковий дім» / І. Г. Ціко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004. – № 7. – С. 37 – 38.
51. Ціко І. Становлення героїні п'єси як особистості: Урок-семінар / І. Г. Ціко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 4. – С. 47 – 48.

52. Ціпов'яз Л. Драма Г. Ібсена «Ляльковий дім» оповідь про пробудження людської особистості (10 кл.) / Л. Ціпов'яз // Зарубіжна література. – 2005. – Березень (№ 11). – С. 6 – 8.

53. Шахова К. Ляльки, що шукають себе: (Г. Ібсен «Ляльковий дім») / К. Шахова // Зарубіжна література. – 2002. – Березень (№ 9). – С. 5 – 6.

54. Шевченко Н. В. Гендер у дзеркалі історії та перспективи розвитку тендерних студій в Україні / Н. В. Шевченко // Український історичний журнал. – 2001. – № 2. – С. 34 – 47.

55. Шульга Н. П. «Рани совісті ніколи не зарубцюються... »: Конспект уроку по вивченню новітньої драми (Г. Ібсен «Ляльковий дім» і А. Чехов «Вишневий сад»), 10 клас / Н. П. Шульга // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1998. – № 7. – С. 26 – 27.

56. Шухорова А. Генрік Ібсен і його «Ляльковий дім» / А.Шухорова // Зарубіжна література. – 2003. – Березень (№ 9). – С. 12 – 15.

57. Якубова В. Життєвий шлях жінки: вибір чи призначення? Моральні проблеми в драмі Г. Ібсена «Ляльковий дім», 10 клас / В.Якубова // Зарубіжна література. – 2003. – Березень (№ 9). – С. 12 – 15.

58. Янковська М. П. Два уроки за п'єсою Г. Ібсена «Ляльковий дім» / М. П. Янковська // Зарубіжна література в школі. – 2006. – Січень (№ 1). – С. 17 – 20.

Наукове видання

Л. Є. Азарова, Н. Л. Клочко, Ю. В. Поздрань

**ПРОБЛЕМА ЖІНОЧОГО ЩАСТЯ ТА
ВТРАЧЕНИХ ІЛЮЗІЙ ЗА РОМАНОМ
Г. ФЛОБЕРА „ПАНІ БОВАРІ” ТА П’ЕСОЮ
Г. ІБСЕНА „ЛЯЛЬКОВИЙ ДІМ”**

Монографія

Редактор **В. Дружиніна**
Коректор **З. Поліщук**

Оригінал-макет підготовлено **Ю. Поздрань**

Підписано до друку 2014 р.
Формат **60x90/16**. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. **1,0**.
Наклад **100** прим. Зам. № _____

Вінницький національний технічний університет,
навчально-методичний відділ ВНТУ.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ, к. **2201**.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Видруковано у Вінницькому національному технічному університеті в
комп’ютерному інформаційно-видавничому центрі.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.